

NOVICE IZ NAŠIH KRAJEV

MOSTE

Krajevna skupnost Moste je 15. januarja priredila tovarniško srečanje aktivistov, ki delajo v skupnosti in drugih družbeno-političnih organizacijah na terenu. Ob tej priliki so tudi pregledali prehojeno pot v letu 1972 in se zahvalili vsem, ki so pripomogli k uresničevanju delovnega programa.

Srečanja se je udeležilo 76 terenskih aktivistov in nekateri drugi povabljeni.

Občinska zveza prijateljev mladine Ljubljana Moste-Polje pravkar razpošilja pristopne izjave, s katerimi vabi zainteresirane občane in še posebej seveda starše, da se včlanijo v svoje krajevno društvo prijateljev mladine in v njem aktivno so-

delujejo. V prijavi je treba navesti ime in priimek, naslov, poklic, rojstno letnico, število otrok, njihovo starost ter mnenje o tem, kaj je za otroke v tem času na terenu najbolj potrebno. Kdor pristopne izjave ni dobil, pa bi se vseeno rad vključil v DPM, naj se oglasi v I. nadstropju stavbe Ob Ljubljani 42.

A.L.

IZLET V NEZNANO

V petek 9. februarja so se zbrali pred občinsko zgradbo upokojenci iz Most, da se s Sapovim avtobusom odpeljejo na izlet v neznano.

Točno ob 14. uri se je avtobus z 42 upokojenci namenil proti vzhodu.

Neznano se je začelo bližati. Peljali smo se mimo Urha, nadaljevali vožnjo prek Kašelskih hribov in kar prehitro smo se pripeljali v Litijo. Leto 1961 je imela Litija 3.480 prebivalcev, tj. 26 % več kot leta 1953. Sedaj jih je že precej več. V Litiji je bil doma znani turistični pisatelj Rudolf Badjura, avtor mnogih vodičev po Jugoslaviji in Sloveniji.

V bližnji restavraciji smo se malo pokrepčali in že smo se vračali proti Ljubljani.

Okoli 16. ure smo se nadvse razpoloženi pripeljali do znane gostilne „Pri Micki“ v Dobrunjah. Takoj se je oglasila vesela domača slovenska pesem, kmalu nato še harmonika.

Upokojenci so bili z izletom zelo zadovoljni. Prvi izlet v neznano v letošnjem letu je res dobro uspel.

ANTON ZRNEC

USODA GRADU JE ŠE NEZNANA

Kakšna bo usoda izpraznjenega gradu na Kodeljevem? Kaj bo z Jelovškovo galerijo?

Grad na Kodeljevem je prazen. Vsi oskrbovanci so se že preselili v dom upokojencev na Tabor.

V naši občini že dalj časa premišlujejo, kako bi grad čimbolje uredili. Za adaptacijo pa so potrebni milijoni, ki jih posamezna gostinska podjetja najbrž nimajo. Predsednik občinske skupščine Polde Maček je namreč nedavno tega povedal, da nameravajo ustanoviti poseben kon-

zorcij za ureditev grajskega kompleksa Kodeljevo.

Za grad se začne precej zanimata Jadranturisti, ki bi se rad sam lotil gradu, pa tudi znano ljubljansko gostinsko podjetje Figovec, ki že ima v neposredni bližini svoj lokal z velikim, dobro obiskanim kegljiščem. Vendar tudi lastništvo gradu do pred kratkim ni bilo povsem razčiščen. Bivša kapela v gradu, sedaj Jelovškova galerija, pa je že po zakonu zaščitena.

Toda naj bo že tako ali drugače. Naši občani žele, da bi bil grad čimprej dostopen vsem in vsakomur.

ANTON ZRNEC

URA PRAVLJIC TUDI V MOSTAH

Društvo prijateljev mladine v KS Moste bo uvedlo za otroke – v starosti od 5 do 7 let – predvsem za tiste, ki niso gojenci vzgojno-varstvenih zavodov – URO PRAVLJIC.

Otroci bodo dvakrat po dve uri v mesecu poslušali izbrane pravljice, se igrali in tudi likovno ustvarjali pravljčni svet iz zgodbic, katere bodo poslušali. Mame bodo v tem času lahko brezskrbno kupovale ali pa počivale ob branju lepe knjige.

Prvi dan URE PRAVLJIC bo v četrtek, 15. februarja ob 16. uri, v prostorih mladinskega kluba KAJUH, Kajuhova ul. št. 38.

Zbranim otrokom bo prva pripovedovala pravljice dramska igralka ELVIRA KRALJEVA. Povabilu se je odzvala tudi profesorica KOBE TOVA, ki že več let vodi URE PRAVLJIC v pionirskem domu.

Voditeljico URE PRAVLJIC na terenu bodo otroci spoznali na prihodnjem srečanju. Povemo naj samo to, da je izkušena pedagoginja, kateri ni žal nobene ure prostega časa za delo z otroki.

Starši, pripeljite svoje otroke, ki tako radi poslušajo pravljice!

Občinska zveza prijateljev mladine Ljubljana-Moste-Polje

NAMESTO HRANE – SVINEC V TELO

Streljanje ptic z zračnimi puškami se iz dneva v dan stopnjuje. Vedno številnejši „lovci“ z zračnimi puškami se klatijo po vrtovih, pa-

robkih in zelenicah, da bi jim kak plah glasek izdal, kje je še kaj živega! Verjetno ne vedo, da delajo nepopravljivo škodo. Če bo šlo tako naprej, bomo kmalu izgubili večino ptic, saj se že sedaj boje letati h krmilnicam. Niso pa redki primeri, da ležijo v jarkih mrtve ptice, ki so morale podleči svinčnim zrnicem. Prav tako je žalostno, da v nekaterih vaseh mladi streljajo vse po vrsti.

Tisti, ki to počenajo, bi morali vedeti, da zračne puške niso za streljanje ptic; najhuje pa je, če streljajo pokončajo ptice takoj. Tako streljanje ptic je tudi mučenje in bi ga morali primerno kaznovati. Pisce so konec koncev z zakonom zaščitene – in prav je tako.

Spomnili so ti mučitelji živali še hujski. Ne zavedajo pa se, koliko škode povzročijo en sam njihov strel. Ptice nabirajo črve, žuželke, in drug škodljivi mrčes za lačne kljunčke. Ko jih pokonča strel, poginejo tudi mladiči.

Mislili, da bi morali tudi pri šolskem pouku posvečati več pozornosti varstvu ptic. Vsi so dolžni preprečevati taka dejanja, saj bo le tako narava ponovno oživela in ponovno bomo poslušali brezskrbno ptičje petje.

CIRIL ZUPANČIČ

ZADVOR

Sedemindvajsetega decembra leta 1972 je bila v dvorani krajevne skupnosti Kolodvor v ulici M. Pijade razširjena konferenca koordinacijskega odbora za krajevne skupnosti pri mestni konferenci SZDL Ljubljana. Na dnevnem redu so bila nekatera komunalna vprašanja, pod tretjo točko pa razdelitev priznanj zvezne konference „Krajevna skupnost in družina“ iz Beograda. Ta priznanja podeljuje zvezna konferenca krajevnim skupnostim za aktivno delo, skrb in neposredno samoupravljanje v krajevni skupnosti Zadvor za njeno aktivno delo v planskem petletnem načrtu od leta 1971 do 1975. Tega majhnega priznanja so bili zlasti člani sveta KS Zadvor zelo veseli. To jih pa hkrati tudi zadoljuje, da bodo svojo dejavnost še bolj

popestrili in razvijali v korist vsem občanom.

V nedeljo, 14. januarja, je imelo prostovoljno gasilsko društvo Sostro v salonu gostilne O. Nikolič svoj letni občni zbor. Bil je dobro organiziran in

Občnega zbora so se udeležili tudi predstavniki občinske gasilske zveze tovarš Vjdic, predsednik KS tovarš Berčič in zastopnik osnovne organizacije ZK tovarš Kastelic.

Po uspešnem občnem zboru je bila majhna zakuska, na kateri so v prostem razgovoru nadaljevali razgovore o svoji problematiki. Občni zbor je bil na zares dobri in visoki ravni. V novem delovnem letu želimo gasilec kar največ uspehov in manj intervencij!

Že v prejšnji številki Naše skupnosti smo zapisali, da so v KS Zadvor pričeli s predavanji oziroma poukom o obrambi in zaščiti prebivalstva. Zdaj naj to novico dopolnimo: pouk so imeli v dveh skupinah. Na seznamu je bilo 897 občanov; od tega se je opravilo 178. Neupravičenih pa je bilo le 25. Poprečno je tečaj obiskovalo 651 občanov. Po tej udeležbi sodeč je bil pouk zanimiv in koristen, mnogi udeleženci so predavatelje pohvalili in jim celo zaploskali, nekateri so menili, da je kar prehitro minil in da je bilo vredno poslušati tako kvalitetne predavatelje.

Pisarna krajevne skupnosti Zadvor je dobila navodila občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje in informacijo skupnosti pokojniškega in invalidskega zavarovanja iz Ljubljane o sprejemanju prijav kmečkih opravičencev glede priglasihtve zahtevka za starostno pokojnino kmetov. Ker je na področju KS Zadvor precej kmetov, ki imajo priložnost priglasihtve zahtevka za starostno pokojnino, obveščamo vse zainteresirane, da se zgledajo v pisarni KS Zadvor, kjer bodo lahko izpolnili potrebne priglasihtve.

ALOJZ KASTELIC

UPOKOJENCI!

Z novim zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se poveča pokojnina za vsako leto za poslitvijo po izpolnitvi pogojev za polno pokojnino za 1 %, toda največ za pet let za 5 %. Če pokojninska doba ne znaša polnega leta, vendar vsaj 6 mesecev, se ta doba tudi upošteva za pokojnino. Tudi upokojenec torej, ki nima polne delovne dobe in se po dosedanjem zakonu 6 mesecev ni upoštevalo, naj za teh 6 mesecev vloži zahtevek za ponovno prevedbo. Natančnejša pojasnila dobite pri podružnicah društva upokojencev Ljubljana Moste-Zelena jama in Polje.

Občinski odbor DU Ljubljana Moste-Polje Proletarska 1

NA PRAGU SVOBODE

Ob dnevu žena se spominjamo tudi številnih žensk – bork, ki so v narodnoosvobodilnem boju žrtvovala svoja življenja.

Tokrat objavljamo prispevek Ludvika Kukavice o borbi Minki, ki so jo Nemci sku-

paj z možem Vinkom in sinom Radom tik pred osvoboditvijo ujeti in vse tri zverinsko pobili.

Minka je bila v brigadi bolničarka, toda kdo bi mogel odmeriti, kdaj je bila bolničarka in kdaj borka. Vesela, nasmejana je znala najti vedno pravo tolažilno besedo za ranjenega tovariša ali za malodušnega borca. Vsi so jo ljubili zavoljo njene vedre veselosti, zavoljo njene neustrašnosti, zavoljo preprostega, zvestega tovaršstva, ki ga je gojila do sosesborcev.

Zaradi ozebljenih nog se nekaj časa ni mogla bojevati. Poslali so jo na komando mesta Gornji grad. Tam je prevzela posle kuharice. Njen mož Vinko je bil na komandi mesta telefonist, sin

Rado pa v zaščitni četi štaba. Tako so se med seboj videvali skoraj ves dan.

Vendar je bilo tudi takega življenja kmalu konec. Že skoraj na pragu svobode, v mesecu januarja leta 1945, so Nemci naveličani z vsem razpoložljivim orožjem, da bi zadali temu osvobodnemu partizanskemu ozemlju „zadnji udarec“. V svojem besu – ker so vedeli, da jim bje zadnja ura, saj je njihove divizije podila Rdeča armada prek ruskih step in so se streljali sovjetskih topov slišali že na mejah Slovenije v Prekmurju – so v zadnjih krčih ubijali vse prek, da bi si omogočili prosto pot za umik.

Borci komande mesta so se mrzlično pripravljali na umik pred to, zadnjo nemško ofenzivo na Štajerskem. Ni bil še čas, da bi partizanske enote zdržale siloviti nemški naval in njihovo oborožitev.

Veselega življenja, ki je bil dole v enoti, je bilo zdaj konec. Vseposod so se pripravljali na ofenzivo. Borcev se je polasčal nekak nemir, pa tudi zaskrbljenost. Še posebno, ker je snežilo in vse je kazalo, da še kmalu ne bo nehalo.

Snežilo je v debelih kosmičih. Kmalu je bilo snega že do gležnjev. Vsi, ki so bili sposobni za orožje, so šli v boj. Večjih partizanskih enot v bližini Gornjega grada ni bilo. Ker pa je bila nemška premoč občutna, so se morali umikati.

Bili so sredi neprestanih hajk. Nemci so jih zasledovali, borci pa so si krčili prehode skozi globel in jase v visoko zasnežene gore pa spet v doline. Spretno so se izmikali sovražnikovim obkolitvam. Ker so bili razdeljeni na manjše skupine, so lažje manevrirali. Minka ni bila nikoli med zadnjimi.

V grapi so jurišali na nemško zasedo. Pet štabov je padlo, trije so bili ranjeni. Na nekem poboju so trčili na sovražnikovo patroljo. Udarili so po njej z mitraljezom in bombami. Ubili so sedem sovražnih vojakov, drugi so se panično razbežali.

Kadar jih je bilo premalo, da bi sprejeli boj, so se poskrili. Tičali so v previsokih skalah ali pa kje v oddaljeni vasi zariti globoko v senikih.

Sneg je segal skoraj že do pasu in za skupino borcev je ostajala široka snežna sled. Koraki borcev so bili težki in trudni.

Minka je prestala že mnogo trpljenja in težav partizanskega življenja, saj je to zahtevalo od človeka, posebno od žene, izredne vzdržljivosti, žilavosti, poguma in predanosti. Nešteto krat je videla smrt ob blizu, videla je omahovati ljudi, vedela je, kako so usihala mlada življenja. Vendar je z izredno nesebičnostjo in zvestim tovarštvom vsem in vselej nudila pomoč. Včasih se je zgodilo, da ni bilo pri roki ničesar, s čimer bi pomagala ranjencu ali od napora izčrpanemu tovarišu. V takih trenutkih je Minka vselej našla v svojem nahrbtniku kako dobroto, ki jo je hranila za prav težke čase, in pomagala tovarišu.

Partizanske žene – bork, ki so strle okove predsodkov in stale zdaj možem ob bokih, borec se za domovino, za svobodo, za narod so bile nov dokaz in nov lik žena, ki so v NOV zavzele vidno mesto.

Slednja partizanska četa, slednji partizanski borec je v tem ali onem težkem boju večkrat videl poleg sebe telesno šibkejšo in od velikih naporov, od lakote in zime izčrpane tovarišice, kako so s puško v roki, v ljubezni do naroda in v mržnji do okupatorja šle v korak z njim – vojakom. In marsikateri borec je v hrupu juriša zastihel tenak glas

tovarišice – bork: „Naprej, tovariši“. Zena-borka ni nikdar pobegnila s položaja, temveč je čestokrat s svojo borbenostjo v težkih trenutkih vlivala pogum borcem, da so zdržali in pregnali sovražnika. Koliko je bilo tovarišic, ki so se kot bolničarke sredi največjega ognja plazile prek čistine, da bi rešile ranjence in jim prevajale rane. Sto in sto je bilo takšnih Mink. Imena vseh njih niso znana, marsikdaj ne vemo niti za njihove grobove. Toda živele so, bojevale so se in mnoge so junaško padle. In tega ne bo mogoče nikoli pozabiti.

Ce je pohitel mož v gozdove bojevati se za svobodo naroda, je šla z njim tudi žena. V nobenem primeru ni hotela biti ena zadnjih.

Taka je bila tudi Minka. Vsa srečna in zadovoljna, vedno nasmejana, da se bori poleg svojega moža in sina. Srečna je bila, da se je v partizanih boril tudi njen brat Ludvik. Njeni so vsi v partizanih! Doma ni imela ničesar. Še tisto, kar je imela v skromnem stanovanju, ji je okupator pobral. Samo družine mu ni uspelo razbiti ali uničiti. Njena družina je zdaj na okopih postojank in na položajih, kjer zadaja sovražniku težke udarce. Ko pa bo nekoč, in to zagotovo prišla svoboda, bo tudi njej in njeni družini zasijalo sonce sreče in zadovoljstva. – Kako lepa bo svoboda, ki bo priborjena s krvjo! Znali jo bodo ceniti in čuvati.

Ko se je Minka družinica napotila v partizane, ko je v zadnjem trenutku pravočasno pobegnila Nemcem, je Minka kmalu dobila puško. Čeprav že ni bila več mlada in trudnih naporov ni bila vajena, se je hitro vživela v težko partizansko življenje. Kmalu je bila med najboljšimi borci enote. Vsa nasmejana se je vrnila iz prve akcije. Vsa v ognju je pripovedovala, kako so Švabi bežali pred njenimi strelji.

Snežilo je v mokrih, težkih kosmičih.

Nemška ofenziva je še vedno divjala. Daleč naokrog so po

visokih in nizkih legah goreli kmečki domovi in gora je bila skoraj zmeraj zavita v dim, če ni bila pokrita z oblaki. Visoka gora je vsa dimasta strmela v dolino pod seboj, kakor da bi se ne mogla načuditi temu, kar se godi okrog nje. V dolini in po vaseh je pokalo in strelji so odmevali daleč tja v goro. Vojaški kamioni so vozili talce. Po pet in pet so jih postavljali pred puške in vojakom v železnih čeladah so se rahlo tresle roke. Kri je škropila zidove in snežno odejo. Na snegu pa so iz krvi razcvetele rože – rože krvi in svobode.

Vseposod je bilo krvavo. Eden izmed talcev je zakričal: „Ali se še niste napili naše krvi?“

Vas je pokrita s trupli. Ob neki hiši ležita dva še majhna otroka, ki se še po smrti držita za roke. Enemu je bajonet prebodel vrat in sence, drugega je ubila krogla. Tam neke ob ogradi je privezano dekle. Oficir-ska pištola ji je raztreščila glavo. Zdj se, bolj je visi sključena, mrtva, „za zgled in svarilo“ – in bele snežinke padajo po njej.

Nemci so ošabno hodili po vaseh in trdili, da bodo zmagali, čeprav so časopisi pisali, da jih gonijo iz Sovjetske zveze. Hvalili so se, da delajo nepremagljivo orožje, ki da bo ves svet zrušilo v prah in pepel.

Minkina skupina z možem in sinom je vsa utrujena in mokra prispela v vas pod goro. Tu so se odpočili in kmetica jim je dala toplega mleka in domačega kruha. Zgodaj jutraj so odšli – mokri in spet utrujeni od težke hoje po zasneženih gozdovih – za njimi pa se je po njih sledovih prihuljeno vlekla švabska zver.

Tretji dan napornega marša, izmikanja in beganja pred Švabi se je skupina razdelila še na manjše skupince. Trije ali štirje borci se bodo lažje gibali in izmikali. Vsaka skupinica bo hodila svojo pot in tako mešala sledi zasledujočim Nemcem. Čim manjša bo skupina, tem lažje se bo prebijati iz obrocev.

Minka, mož Vinko in sin Rado so tvorili svojo skupinico. Sami se bodo lažje znašli, lažje se bodo po potrebi tudi skrili. Najti bo treba skrit kraj, kjer bi se pošteno odpočili. Minkine ozeble noge so opozarjale, da dolge poti ne bo več zmogla.

Prispeli so v neko požgano bajto. Tu bo varno, so si mislili. Okupator se je tod že izdivjal, gotovo se ne bo več vrnil. Spočili se bodo.

V skednju so si uredili bivač. Zvečer bodo pa spet šli naprej in morda bodo jutri rešeni te švabske obkolitve.

„No, upajmo, da nam bo tu uspelo ujeti nekaj ur počitka,“ je dejala Minka svojemu možu in sinu. Morda!

A spati se jim ni dalo. Sedeli so drug ob drugem, se tiščali, da jim je bilo topleje. Vsak izmed njih je premišljal, kaj jim bo prinesel naslednji dan.

Vsi trije so bili neznansko lačni. Saj so bili že več dni brez vsake hrane.

Vinko je od nekdaj prinesel snop slame in uredil ležišče. Sami niso vedeli, kdaj so trdno zaspali.

Minka je v snu začutila, kako jo grabita dve tuji roki.

Iz ust se ji je izvil strahoten krik: „Nemci!“

Namah je bila budna. V kotu je zagledala moža in sina, oba brez orožja, z zavezanimi usti in rokami. Njihovi pogledi so se ujeli in vsa trpka resnica se ji je zarezala v možgane: izgubljeni!

Ko je Švaba hotel Minko zvezati roke, je skočila vanj in mu v zadnjem trenutku vsa besna zasadila svoje nohte v njegovo zabuhlo lice. Opraskala je režečega se Švaba, da se mu je poodila kri po obrazu. Komaj jo je zvezal. Izpulil ji je skoraj vse njene lepe lase in z njeno glavo tolkel ob zid, da je škropila kri vse naokrog.

Vse tri so izmučene, pretepe in krvave odveleli v grapo. Tam so jih zverinsko pobili in jim prerežali vratove.

LUDVIK KUKAVICA